

הקשר הנפלא בין פרשת כי תצא לחודש אלול בחודש אלול צריך לשחרר את הנשמה מכבלי השבי בגוף אדם המתנהג כבהמה

"בהמה" כדי לכפר על מה שחטא בהיותו בבחינת "בהמה". ומחמת קדושת וחביבות הדברים הבה למד את הדברים בלשון קדשו:

"ויקרב אהרן אל המזבח. ירמוז לדבריהם ז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שאמרו שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות, ולצד רחמי ה' אמר יביא קרבן, שעיקר מעשה הקרבן הוא מחשבת המקריב, כי הוא החייב בכל המעשה אשר יעשה בקרבן ההוא, להיזבח ולהישרף על האישים, והיתה לו מחשבה זו לכפרה, והוא אומר ויקרב אהרן אל המזבח, פירוש הוא עצמו הכין לשים אשם נפשו, וקרב למזבח פירוש לזביחה לאישים, ועשה השחיטה במקומו לעגל, לצד רחמי ה' שנתרצה להביא חליפתו.

וראיתי לתת לב בענין, לפי מה שקדם לנו (מדרש תנחומא פרשת שופטים סימן א) כי נשבע ה' להעמיד העולם וברואיו במשפט, וכל האומר (ב"ק נ.) הקב"ה וותרן יותרו בני מעיו, אם כן אם הנפש החוטאת משפטה היא תמות כמאמר הנביא, [ולפי זה קשה] איך יביא קרבן ויפטור.

ונראה כי טעם נכון יש בדבר על פי המשפט, כי כשהאדם חוטא אין בחינתו בחינת אדם, על דרך אומרם ז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, ונעשה בהמה, וביום שחזר בתשובה רוח היא באנוש, ועלה ממדרגת בהמה למדרגת אדם, האם ראוי הוא להמית אדם זה תחת בהמה, לזה יביא דוגמת החוטא שהוא בהמה, וישתתף עמה בצער החושב, כי ראוי הוא לעשות בו משפט זה, וכפי זה חלק רוח המרגיש [רוח השכל שחזר לאדם ומצטער במה שחטא] הוא מציל את האדם בהערה זו.

"אדם ובהמה תושיע ה'"

בדרך זו ממשיך ה"אור החיים" לפרש בלשון קדשו: "והוא מה שאמר הכתוב (תהלים לו ז)

בדברי התחזקות שאף פעם עדיין לא מאוחר לשוב לה', ובפרט בחודש אלול שהוא חודש של רחמים ורצון, לתקן את כל אשר פגמנו במשך כל השנה בתשובה, הנה כי כן איככה נוכל להבין כפשוטם את הפירוש של הרבי ר' אלימלך במשנה: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה", כי מי שמתעורר לתשובה רק בחודש אלול: "הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם".

תכלית התשובה לעלות מבחינת בהמה לבחינת אדם

חשבתי דרכי לברר מקחו של צדיק נשגב מאורו של עולם הרבי ר' אלימלך זי"ע, על פי הקדמה אמיתית מאירת עינים ממשנתו הטהורה של ה"אור החיים" הקדוש פרשת שמיני (ויקרא ט ח), אשר גילה לנו טעם נפלא על מה שבחר הקב"ה לכפר על החוטא באמצעות הבאת בהמה לקרבן כפרה, ויחשוב בדעתו שכל מה שעושים לקרבן - השחיטה, הקרבת האיברים, זריקת הדם על המזבח, היה ראוי לעשות לו, אלא שהקב"ה ריחם עליו לקבל קרבן בהמה במקומו.

ולכאורה תמוה הלא מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים לב ד): "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא", הנה כי כן מאחר שהאדם חטא כנגד ה' הלא היה ראוי שיקריב את עצמו, מדוע אם כן ראה הקב"ה על ככה מצד מדת המשפט, לוותר לו שיביא קרבן בהמה לכפרה במקומו.

ומבאר ה"אור החיים" הקדוש הענין בזה, כי בעת החטא כאשר אדם מתנהג כבהמה, הרי הוא נופל מבחינת "אדם" לבחינת "בהמה", וכאשר הוא מתעורר בתשובה לתקן את אשר חטא נתעלה שוב לבחינת "אדם". לכן אין מן הדין שיביא את עצמו לקרבן כפרה, בשעה שכבר חזר להיות בבחינת "אדם" על מה שחטא בהיותו בבחינת "בהמה", אלא יביא לכפרה קרבן

בפרשתנו פרשת כי תצא: "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושביית שביו, וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה". דבר בעתו תמיד טוב, לקשר את פרשת השבוע עם התקופה של החודש - חודש אלול. פתח דברינו יאיר במה שכתב ב"עבודת ישראל" להמגיד הקדוש מקוזניץ זי"ע (פרשת ראה ד"ה עשר תעשר) בשם רבו הקדוש הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והנה הדברים בלשון קדשו:

"הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש דרך רמז מה שאמרו חז"ל (ר"ה ב.) באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי. דאיתא בזוהר הקדוש דמעשר רומז ליראה, כי י' יראה כנודע. [פירוש "מעשר" הוא עשירי, ואות י' שמספרה עשר היא ראש התיבה של יראה, נמצא כי מעשר רומז על יראה].

והנה דעת התנא קמא, מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים, רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השי"ת, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם. וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר, כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי, והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא, ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם".

והנה ראוי להתבונן בדברים קדושים אלו, שהרי כל הספרים הקדושים ובפרט בספרי הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זי"ע, מלאים תמיד

הרבי ר' אלימלך: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה" - מי ששב רק באלול הרי הוא בבחינת בהמה

הכוונה בזה כי מי ששב באלול צריך לשוב, על שציער את הנשמה שתשכון בגוף אדם המתנהג כבהמה

הנשמה הקדושה היא "אשת יפת תואר" הנמצאת בשבי של הגוף שרודף אחרי תאוות והבלי העולם הזה

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" - רמז על חודש אלול שצריך לבכות בתשובה לפני הקב"ה והשכינה

ויש להוסיף בזה רמז נאה על פי מה שכתב ב"אמרי נועם" (הושענא רבה אות ח), כי מיום א' של ראש חודש אלול עד שמיני עצרת, שאז הוא יום היחוד שמתייחד הקב"ה עם כנסת ישראל, יש בדיוק נ"ב ימים כמספר בהמ"ה. ולפי האמור הרמז בזה כי מראש חודש אלול עד שמיני עצרת צריך לתקן מה שהתנהג כבהמה בבחינת: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה", ועל ידי תיקון זה חוזרים למדרגת אדם ומתייחד הקב"ה אתנו.

"וראית בשביה אשת יפת תואר" היא הנשמה הקדושה

בדרך זו במסילה נעלה להבין את הקשר הנפלא בין פרשתנו פרשת כי תצא לחודש אלול: "כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושביית שביו, וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה, והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה, והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה".

והנה ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל מפרש פסוקים אלו על חודש אלול, כי הנשמה הקדושה שהיא בבחינת: "אשת יפת תואר", נמצאת בשבי הגוף מחמת רוב עוונותיו, ומלובשת בשמלת השביה שנוצרה מעוונות האדם, ובחודש אלול שהוא "ירח ימים" צריך לבכות בתשובה על חטאיו, כדי לשחרר את הנשמה משבי היצר ולהסיר מעליה את שמלת שביה. והנה הדברים בלשון קדשו:

"כי תצא למלחמה על אויביך, יען כי לפתח חטאת רוביך, ויצר טוב אינו בא עד שהאדם בן י"ג שנה, לכן האיברים של אדם רגילים עם היצר הרע מיום הלידה, כשהאדם בא לשוב בתשובה,

באלול צריך לשוב לה' על שהתנהג בבחינת בהמה

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין בדרך עבודה דברי ה"עבודת ישראל" בשם רבו הרבי ר' אלימלך זי"ע לפרש: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה" - "מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים, רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השי"ת, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם... כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה".

לפי האמור הביאור בזה, שלא בא ח"ו להשפיל את החוטא שמתעורר לשוב לה' בחודש אלול שהוא כבהמה, שהרי ראוי לחזקו שלפחות התעורר לשוב על חטאיו לקראת יום הדין שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, אלא הכוונה בזה לעורר את החוטא ששב לה' רק בחודש אלול, שישב לה' על שהתנהג כל השנה בבחינת בהמה, ומעתה הוא רוצה להתעלות ולחזור לבחינת אדם.

ועל כך רמז התנא באמרו: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה". כלומר גם הצדיק שעובד את ה' כל השנה בעסק התורה ובקיום המצוות צריך לשוב בתשובה בחודש אלול, אולם התשובה שלו היא בבחינת "תשובת הצדיקים" - ששבים לה' על שהיו יכולים לעסוק בתורה ומצוות בכוונות יותר נעלות לפי גודל קדושתם.

אבל מי שלא התנהג כראוי בכל השנה, לא בעסק התורה ולא בקיום המצוות, הן אמת שהקב"ה מקבל גם את תשובתו בחודש אלול בתוך תשובת כל ישראל, אולם ראוי לו לדעת כי תשובתו היא בבחינת: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה", כלומר שהוא צריך לשוב לה' על שהתנהג כל השנה בבחינת בהמה, ומעתה הוא רוצה לחזור ולהתעלות לבחינת אדם.

אדם ובהמה תושיע ה', כי חלק הבהמי שבאדם, בהצטרפותו עם האדם, שהוא בחינת ההשכל [שלא חטא] נושע בו, פירוש לצדו כדי שלא יענש, והוא אינו ראוי לעונש, ובוזא אפילו בדין הקרבת הקרבן בעד החטא הוא על קו המשפט, כאומרו (שם) משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'".

כלומר ה"אור החיים" מפרש בזה כמין חומר דברי נעים זמירות ישראל (תהלים לו ז): "צדקתך כהררי אל, משפטיך תהום רבה, אדם ובהמה תושיע ה'". שכוונתו בזה על מה שצוה הקב"ה לאדם החוטא להביא קרבן בהמה לכפרה, ולכאורה נראה כאילו ענין זה נוגד ח"ו למשפט צדק, שהאדם חוטא ומביא לכפרה בהמה תמורת החטא, והיה לו להביא את עצמו לכפרה על מה שחטא.

לכן כדי לתרץ ענין זה אומר דוד המלך: "צדקתך כהררי אל, משפטיך תהום רבה", מה שצוית להביא קרבן בהמה לכפרה הוא משפט צדק, וכל כך למה, כי "אדם ובהמה תושיע ה'", הקב"ה הושיע את האדם שיביא קרבן בהמה ולא את עצמו, משום שיש כאן שילוב של "אדם ובהמה", כי בשעת החטא היה בבחינת "בהמה", ועתה כשמתחרט על חטאיו ושב בתשובה הרי הוא בבחינת "אדם", ואם כן איך יביא "אדם" את עצמו לכפרה על מה שחטא כשהיה "בהמה", ומטעם זה צוה הקב"ה במשפט צדק שיביא "בהמה" לכפרה.

ויש להעיר כי פירוש זה של ה"אור החיים" הקדוש פותח לנו שער להבין את דברי התנא האלקי רשב"י בזוהר הקדוש (פרשת צו כו:): אשר דרש מקרא זה: "אדם ובהמה תושיע ה'", על מה שצוה הקב"ה להביא קרבן בהמה: "אמר רבי שמעון, הא אתמו דכתיב אדם ובהמה תושיע ה'... ובגין כן כתיב אדם כי יקריב מכם... וכלא איהו בקרא אדם ובהמה, ודא איהו רזא דאצטריך לקרבנא אדם ובהמה כדקאמר".

יומתק להבין בזה מה שדרשו בגמרא (חולין ה.) על הפסוק (ויקרא א-ב): "אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה - להביא בני אדם שדומים לבהמה, מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושיעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה". כלומר הפסוק עצמו מפרש הטעם שמקבלים קרבנות מפושיעי ישראל, כי בעת החטא היו בבחינת בהמה, וכאשר הם באים לחזור בתשובה ולהיות בבחינת אדם ראוי לקבל מהם קרבן בהמה ולא קרבן אדם.

ושלחתה לנפשה ומכור לא תמכרנה בכסף, לא תתעמר בה תחת אשר עניתה".

"אמנם מדרך העולם לשוב בתשובה עד אחר יום הכיפורים שהוא יום הדין הגדול, אבל אחרי כן בעונותינו הרבים כל האדם שב לדרכו הרעה כבראשונה, לכן הזהיר הכתוב, והיה אם לא חפצת בה, פירוש אם תוסף עוד לחטוא ח"ו, ושלחתה לנפשה, אז הנשמה תיפרד ממך ולא תבוא אליך עוד, תחת אשר עניתה, רק יראה האדם כל אשר יקבל עליו לשמור ולעשות, יהיה לו חק ברית עולם לעשות רצון השי"ת אמין".

"ויפח באפיו נשמת חיים"

ונראה לקרב הדבר אל השכל להבין ביתר שאת הפגם הגדול של החוטא, שגרם לנשמה הקדושה שהיא בת מלך חלק אלוך ממעל, לשהות בשבי של הגוף שירד ממדרגת אדם לבחינת בהמה, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב ביצירת האדם (בראשית ב-ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה". מבואר מזה שהקב"ה ברא את הגוף עפר מן האדמה, כדי שיהיה בבחינת כלי ונרתיק להחזיק בתוכו את הנשמה הקדושה, שהיא חלק אלוך ממעל שנפח הקב"ה כביכול מתוכו.

והנה כבר האריך ב"שערי קדושה" לרבינו חיים וויטאל זי"ע (שער א חלק א), כי תכלית הבריאה היא שיקדש האדם את כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו באורם הגדול של רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה. נמצא לפי זה כי כאשר מקדש האדם את גופו בקיום מצוות התורה, הרי הוא מקדש את הגוף להיות בבחינת ארמון של מלכים, להחזיק בו את הנשמה הקדושה חלק אלוך ממעל.

אולם כאשר האדם אינו מקדש את גופו בקיום המצוות, אלא אדרבה רודף אחרי כל הבלי העולם הזה ומטמא את גופו ח"ו, הרי גופו נהפך להיות ממש בבחינת בהמה, ואז הוא גורם צער גדול לנשמה הקדושה שכל תשוקתה להתחבר עם הקב"ה, והנה היא צריכה להיות בשבי בגוף של הבהמה, אוי לה לאותה בושא ואוי לה לאותה כלימה.

באיזה בושא פנים נבוא בראש השנה אל הקב"ה מלך מלכי המלכים, לבקש ממנו: "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים, למענך אלקים חיים", אשר הוא בכבודו ובעצמו

מיום א' של ראש חודש אלול עד שמיני עצרת נ"ב ימים כמספר בהמ"ה שבהם צריך לתקן מה שהתנהג כבהמה

אדם שמצער את הנשמה שנפח הקב"ה בעצמו בגוף האדם, איך יעז לבקש מהקב"ה לחדש לו את החיים

ישמח משה בשם מקובלים: הנפש של החוטא המתגלגלת בבהמה זוכרת כל מה שעבר עליה כדי שתצטער לכפרה

החוטא שמצער את הנשמה שתשכון בגוף שמתנהג כבהמה הרי הוא מתגלגל בבהמה שהצער הוא קשה מגיהנם

התשובה, שהאדם משים על לבו לשוב לה'... מגודל הרחמנות והגעגועים המגיעים לו על נשמתו שבקרבו, כי היא חלק אלוך ממעל, והיתה למעלה חצובה תחת כסא הכבוד...

וירדה אל עומק הבור הזה, לגוף וחומר לעשות נחת רוח ליוצרה, כאשר יזכר החומר ויסכים לרצון הנשמה, לעשות רצון קונם וחפץ צורם. ועתה ח"ו כאשר הרע האדם על פני האדמה וילך בשרירות לבו, אוי וי אשר הרים יד נגד הנשמה הקדושה, והכניעה תחת ממשלת החומר המוסרח ונתעב ונאלח, על כן מהראוי על כל פנים עודנו האדם חי בכוחו, ישים אל לבו לשוב להיטיב אחריתו.

וזה הדרך רמזה לנו התורה בכתוב, וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה, ופירש רש"י מדכתיב אשת בסמוך, היינו אשת של איש. פירוש איש זה הקב"ה, והנשמה נקראת מטרוניתא, והיא יפת תואר מקדושתה, והיא בשביה, וחשקת בה, דהיינו שיכמרו רחמיך עליה, אז ולקחתה לך לאשה, שאפשר על ידי תשובה מעומקא דלבא לשוב לקחתה לאשה.

אמנם על פי התנאים, וגלחה את ראשה, דהיינו ראשית התשובה לעשות לעצמו סייגים לפרוש ממותרות... והמותרות מכונים בשם שערות שצריך לגלחן מאחר שאינן מן הצורך. ועשתה את צפרניה, דהיינו לנוול את עצמו ולבזות את עצמו על מעשיו הרעים. ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דהיינו כל חודש אלול צריך לבכות על עוונותיו, אשר על ידם נפרד מאביו זה הקב"ה, ואמו היא כנסת ישראל, ואחרי כן תבא אליה וכו', כי אחר התמרמרות והבכי והפרישות יודע לך מעלת הנשמה".

מוסיף על כך ה"עבודת ישראל" לפרש לפי זה המשך הכתוב: "והיה אם לא חפצת בה

היינו שיצא למלחמה על האויבים, שהוא היצר הרע והאיברים, ונתנו ה' אלקיך בידך, שהוא היצר הרע, אז ושבת שביו, שהם אברי הגוף, [כלומר שתוציא את איברי הגוף מהשבי של היצר הרע].

וראית בשביה אשת יפת תואר, שהיא הנשמה, וגלחה את ראשה, שתסיר אמונות הרעות, ועשתה את צפרניה, שהוא חתיכת ומניעת המותרות, והסירה שמלת שביה, שהוא הלוש שנעשה ממעשה העבירות, כענין (זכריה ג-ד) הסירו הבגדים הצואים, ואחר כך ובכתה אביה, זה הקב"ה, ואמה זו כנסת ישראל [השכינה], כענין (ירמיה לא-יח) אחרי שובי נחמתי, ותבכה על עוונותיה ירח ימים, שהוא חודש אלול שהם ימים ולא שנים שהם זמן התשובה".

ויש לציין כי מקור פירוש זה הוא בזוהר חדש (פרשת כי תצא דף עב.). שמפרש כך את הפסוקים הללו: "אשת יפת תאר, דא היא נשמתא, כמה דאת אמר (משלי לא ל) אשה יראת ה' היא תתהלל... ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול דביה סליק משה לטורא למבעי רחמיך קמי קב"ה, בגין דישתביק לישראל על חובא דעגלא".

דברים חוצבי להבות אש של העבודת ישראל

ועתה בא וראה מה שהרחיב ב"עבודת ישראל" לפרש פסוקים אלו בשלהבת אש קודש על פי דרכו של רבינו האריז"ל בקשר לחודש אלול, והנה הם הדברים בלשון קדשו:

"כי תצא למלחמה על אויביך... כי עיקר המלחמה נאמר על ראש השנה שהוא יומא דדינא, וצריך להעריך קרב ומלחמה עם היצר הרע ומארי דדינין, ועיקר המלחמה הוא על ידי

וכשיכלה זמן הנקצב לה להיות בגוף הבעלי חיים, אם תזכה תגיע למי שיתקן אותה כפי הצורך. אבל כשהיא בגוף האדם בעל הבחירה, עיקר כוונת הגלגול שיתקן עצמו בבחירה ורצון ולא על דרך העונש כי אדם הוא, ואם כן אם תהיה זוכרת כל אשר עבר עליה, תהיה ממש מוכרחת לטוב ותעדר הבחירה, וכמו ששוכחת הכל בבואה לזה העולם פעם הראשון.

וזה טעם רבותינו ז"ל באמרם (נדה ל:): בא מלאך וסטרו ומשכחו כל התורה, והיא על דרך המליצה, ורצונם לומר דהנשמה שהיא חלק אלקי ממעל לא היה לה להשתנות תיכף כרגע, לשכוח תיכף כל אשר בשמים ממעל וכאלו לא היתה כלל שם, אלא דהוא בהשגחה, ואפשר דפעולה זו נעשית על ידי מלאך כפשוט אמרם ז"ל, והוא גם כן מטעם זה שלא תתבטל הבחירה, אם כן הכי נמי בגלגול, וזה טעם ונכון בעזר השם יתברך."

והנה ראוי לדעת כי נפש החוטה שמתגלגלת בתוך בהמה, אינה הנשמה הקדושה שהיא חלק אלוק ממעל, שכבר נצטערה צער רב כל ימי חייה בהיותה יושבת בגוף של בהמה, אלא הכוונה בזה על הנפש הבהמית שבתוך האדם, וכמו שכתב בעל התניא ב"לקוטי אמרים" (פרק א-ב) בשם רבי חיים וויטאל, כי לכל אחד מישראל יש שתי נפשות, נפש אחת הבהמית המתלבשת בדם האדם להחיות את הגוף, ונפש אחת היא הנשמה האלקית חלק אלוק ממעל המתלבשת במוח.

נמצא לפי זה, כי הנפש הבהמית שחטאה היא המתגלגלת בגוף של בהמה, ולא הנשמה האלקית שכבר הצטערה צער רב די והותר כל ימי חייה. [אלא שכאשר הנפש באה בגלגול אדם, אז שולחים אליה לפעמים גם את הנשמה כדי לסייע לה לתקן את אשר פגמה]. ולפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי עונש קשה זה הוא מדה כנגד מדה, הוא גרם צער רב לנשמה שהיא חלק אלוק ממעל, שתצטרך להיות בשבי של הגוף שירד לבחינת בהמה, לכן הוא מתגלגל בתוך בהמה כדי שירגיש את הצער הגדול שציער את הנשמה.

היוצא לנו מכל זה, כי עבודתנו הקדושה בחודש אלול היא, לשחרר את הנשמה הקדושה בת המלך מכבלי השבי של הגוף שמתנהג כבהמה, על ידי שנשוב בתשובה שלימה לקבל עלינו לעסוק בתורה ובקיום המצוות, כדי לקדש את הגוף שיהיה בבחינת כלי שרת בקודש, להחזיק בתוכו בכבוד מלכים את הנשמה הקדושה, ועל ידי זה יחדש לנו הקב"ה שנה טובה ומבורכת עם כל הברכות והישועות.

לכך זוכרת בימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו לה מימי קדם את אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה. מה שאין כן כשמתגלגלת בגוף אדם, דיש לה התחברות עם גופו וכוחותיו, כי חיברם היוצר מתחלה מעת הבריאה להיות גוף אדם והנפש אחד וכן זוגה הוא, על כן היא מתמזגת ומתבלבלת בכוחות הגוף ואינה כעצם נפרד, על כן לא תיציץ מחרכה להבין ערכה, זאת היא טבעי הנראה לפי עניות דעתי."

כלומר מאחר שיש שינוי גדול בטבע שבין נפש האדם לנפש הבהמה, לכן כאשר מתגלגלת נפש האדם בתוך הבהמה אין זיווגם עולה יפה ואינם מתחברים יחד, וזה גורם שלא תשתלב נפש האדם עם נפש הבהמה אלא תעמוד בתוך הבהמה בפני עצמה ותזכור כל מה שעבר עליה בגלגול הראשון בהיותה בתוך אדם.

בא וראה מה שכתב ב"ערבי נחל" (פרשת נצבים דרוש ב) ומקור הדבר ב"חרדים" (מצות ל"ת פט) בשם המקובלים:

"הנה נתבאר קצת ענין הגלגול והוא חמור יותר מהגיהנם, וכמו שאמר האר"י ז"ל אילו היו יודעים בני אדם צער הגלגול כו', כי אפילו הגלגול הקרוב לתיקון שהוא במדרגת צאן הוא מר יותר מהגיהנם, כי כאשר הנשמה תתגלגל באדם אינה זוכרת כלל מה היה בראשונה, אבל כשהנשמה בגלגול דומם צומח חי זוכרת מי היא, ושהיה תחלה אדם המהלך בקומה זקופה, ושעשיו היא מהלכת על ארבע ונהפך לצורת בהמה, וזה מר לה מאד יותר מהגיהנם."

תכלית הגלגול בבעל חי שתזכור הנפש כל מה שחטאה

מוסיף על כך ה"ישמח משה" טעם נוסף, מדוע כאשר הנשמה מגולגלת בתוך בהמה היא זוכרת כל מה שעבר עליה:

"וטעם חיובי הוא, שכן חייבה חכמתו יתברך, לפי שכבר נודע שאין רצון ובחירה רק באדם לבדו, ואם כן כל המתגלגלים בבעלי חיים שאינם מדברים, אינו למען שיתקן הנשמה את עצמה בבחירה, כי אין לה בית יד וכלי הפועל בבחירה ורצון, וכל אשר הוא עושה פעולת הבהמות אשר לו היא מוכרחת לעשות עמו, רק עיקר שכינתה בבעלי חיים הוא על דרך העונש, ועונש גדול הוא רחמנא ליצלן שישכון נפש האדם בזוהמת עם טיט החומריות הבעלי חיים.

ואם כן למה ינטל ההכרה והזכרון, והרי על ידי מה שמכרת עצמותה, וזוכרת הדר יקרת כבודה מקדם, צערה גדול מאד ועונשה רע ומר,

טרח כביכול לייצר את הגוף עפר מן האדמה, ונפח בתוכו את הנשמה חלק אלוק ממעל, והנה במקום להחזיק את הנשמה כבת מלך הראויה לשבת בארמון של מלכים, הושבנו אותה בגוף של בהמה שהוא מלא עוונות ופשעים, ועתה עוד נבוא לבקש ממנו לחדש את לנו את החיים, להשיב שוב את הנשמה בת המלך בשבי של גוף בהמה.

מעתה נשכיל להבין איך רעיון קדוש זה בפרשת השבוע, שצריך לשוב ירח ימים של חודש אלול, על שגרם לנשמה הקדושה אשת יפת תואר להיות בשבי של הגוף החוטא, מתקשר להפליא עם עבודת התשובה של חודש אלול: "באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה", שצריך להתעורר ביראת ה' על אשר התנהג כבהמה במשך כל השנה, ועל ידי זה גרם לנשמה צער גדול מאד שבמקום לשבת בגוף של אדם היא ישבה בגוף של בהמה.

כאשר אדם מגולגל בבעל חי הוא זוכר שהוא גלגול

רחש לבי דבר טוב לבאר לפי זה מה שכתב ב"ישמח משה" (פרשת נח על הפסוק ומוראכם וחתכם) בשם המקובלים, שיש הבדל בין אם נפש האדם מתגלגלת בבעלי חיים, אשר אז היא זוכרת כי היא נפש אדם שנתגלגלה בבעל חי זה ומצטערת צער רב, לעומת זה כשמתגלגלת בגוף אדם איננה זוכרת כלל שהיא גלגול, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ונקדים עוד דכבר נודע בין החיים מפי חכמי אמת, דיש נפשות מתגלגלים בבעלי חיים שאינם מדברים. ועוד איתא בספרי חכמי אמת, דאף דנשמה המגולגלת באדם אינה יודעת ואינה זוכרת כלל בהיותה בגוף האדם למה היא באה ולמי היתה בגלגול הקודם, אבל הנשמה המגולגלת בבעלי חיים שאינם מדברים, יודעת וזוכרת משל מי היא ואת אשר עוותה ואת אשר נגזר עליה.

ונראה לי ליתן טעם לזה, שהנשמה המגולגלת בבעלי חיים שאינם מדברים יודעת וזוכרת מהותה ואיכותה והמגולגלת באדם אינה יודעת, טעם אחד טבעי וטעם אחד חיובי. הנה הראשון, נאמר כי נשמת אדם בהיותה בגוף בעלי חיים שאינם מדברים, לא תתחבר עמו בכל מכל כל, כי לא לו יעדה מששת ימי בראשית ולא בן זוגה היא, על כן אינה מתערבת בכוחותיו ואיננה כמו גוף בגוף, רק היא כעצם פרדי וכשכל נבדל עומדת בעצמותה, רק במאסר היא אסורה לפי עונש הקצוב לה.